

Јадранско војиште и морнарица НОВЈ у војно-политичкој стратегији НОР-а

ВОЈНО ДЕЛО 6/1998.

Капетан бојног брода *Душан Миљанић*

... Избацивање Италије из ратног строја и губитак источног дијела јадранске обале значило је разбијање компактности њемачког јужно-европског и медитеранског одбрамбеног фронта на најосјетљивијем простору. Масовни устанак, присуство јаких снага НОВЈ у приморској зони (источна обала Јадрана) и, с друге стране, присуство савезничких снага у јужној Италији – створило је озбиљну стратегијску пукотину у њемачкој европској тврђави. Због тога је њемачка врховна команда морала да прегрупише борбене ефекте, односно да ојача италијански фронт у борби против савезника и јадрански у борби против снага НОВЈ, а и да спријечи искрцавање савезника на источном дијелу јадранске обале. Биле су то респективне снаге, које су Нијемцима биле потребне и на источном фронту. То прегруписивање снага се брзо одразило на свим осталим фронтовима, па и на југословенском ратишту у цјелини. Њемачка врховна команда је истовремено морала рјешавати и друге, нове војно-оперативне проблеме – организацију и одбрану поморског саобраћаја; освајање, посједање и утврђивање релативно простране источне обале Јадрана са острвима и др. Уз све веће захтјеве за људским ефективима и материјалним средствима на свим другим фронтовима, то је знатно погоршавало ионако тежак војно-политички положај њемачке ратне машине.

У процјенама и ратном планирању њемачка врховна команда је морала стално рачунати с могућношћу искрцавања савезничких снага преко Јадрана (нарочито у сјеверном Јадрану). Уколико би до тога дошло, био би с бока угрожен цијели јужноевропски и балкански систем њихове одбране, а с југа централна Европа. Из таквих процјена су проистекла и велика напрезања која су Нијемци учинили, прво за освајање, а затим за одбрану источног дијела јадранске обале.

Посебно се јако погоршавао положај њемачке армијске групације која се налазила на крајњем балканском југу, у Грчкој. То је било потенцирано јачањем НОВЈ и њеном све већом контролом и угрожавањем свих копнених комуникација преко Југославије. Уколико не би биле осигуране поморске комуникације из Егејског мора до Тршћанског залива, било би доведено у питање снабдевање њемачких снага у Грчкој и њихово касније извлачење.

Предвиђајући скори слом свог савезника, Италије, њемачка врховна команда је благовремено планирала копнене и ваздушне групације за интервенцију на италијанском и југословенском ратишту, при чему је посебно мјесто имала источна јадранска обала. Међутим, њемачко командовање ипак није могло предвидјети да ће и ВШ НОВЈ бити у стању да предвиди и да се припреми (послије релативно кратког времена од највећих битака у IV и V офанзиви) за предстојеће догађаје. Оно, такође, није рачунало са брзином и обимом опште плиме устанка у приморским крајевима, посебно у Далмацији. Њемачка команда, као што ћемо видјети, ипак настоји да релативно брзо и енергично реагује на догађаје на јадранском војишту...